

ระนาดเอกสร้างสรรค์ : ดุริยวิถีอีสานร่วมสมัย RANAAD-EK CREATION: ISAN CONTEMPORARY MUSICAL STYLE

พิชญ บัญศรีอนันต์* PITSANU BOONSRIANAN*
ญาณเวทย์ เหมือนพร้อม** YANVED MUEANPROM**

บทคัดย่อ

งานประพันธ์ “ระนาดเอกสร้างสรรค์ : ดุริยวิถีอีสานร่วมสมัย” เป็นงานสร้างสรรค์ทางด้านดนตรีซึ่งมีวัตถุประสงค์คือ การนำทำนองเพลงพื้นบ้านอีสาน ทยอยไปกลาง ทยอยเข้ไปกลางและทยอยนกไซบินเข้ามาเป็นทำนองหลักในบทเพลง โดยใช้เครื่องดนตรีไทย “ระนาดเอก” บรรเลงตามทำนองหลักของทำนองเพลงพื้นบ้านอีสาน และใช้เทคนิควิธีการบรรเลงระนาดเอก การแปรทำนอง การกรอ การเก็บและการสับตมาใช้ บรรเลงในการ ล้อ สลับ ทำนองเพลงกับเครื่องดนตรี “โหม่ง” และมีเครื่องดนตรีตะวันตก กลองชุด กีตาร์ไฟฟ้า กีตาร์เบสไฟฟ้า และ คีย์บอร์ด เป็นวงดนตรีร่วมสมัย

คำสำคัญ : ระนาดเอก/ ทำนองเพลงพื้นบ้าน/ สร้างสรรค์/ ดนตรีร่วมสมัย

*อาจารย์ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, pitsanu.b@msu.ac.th.

*Lecturer, College of Music, Mahasarakham University, pitsanu.b@msu.ac.th.

**อาจารย์ วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม, Yanved2526@hotmail.com.

***Lecturer, College of Dramatic Arts, Bunditpatanasilpa Institute, Yanved2526@hotmail.com.

Received 25/8/2565, Revised 7/10/2565, Accepted 31/10/2565

Abstract

This article, Ranaad Ek Composition: Isan Contemporary Musical Style, describes three musical pieces with the following characteristics. Three Isan melodies, - Lai pong lang, Lai serng pong lang and Lai nok sai bin kham thung – are adapted by the Thai musical instrument, ranaad ek, using techniques common to both. The composition features alternating melodies between ranaad ek and pong lang, accompanied by Western instruments such as the drum set, electric guitar, electric bass guitar and keyboard. Variations in melodic interpretation are the main techniques in the ranaad ek, while the pong lang plays the main melody with some variations as well. It is a contemporary music genre.

Keywords: Ranaad ek/ Isan melody/ Creativity/ Contemporary music

บทนำ

ระนาดเอกเป็นเครื่องดนตรีไทย ประเภทเครื่องตีที่ดำเนินทำนอง มีประวัติความเป็นมาอันยาวนานและเป็นเครื่องดนตรีที่คนไทยรู้จักเป็นอย่างดี เป็นเครื่องดนตรีที่จัดอยู่ในวงปี่พาทย์และวงมโหรี บทบาทหน้าที่ของการบรรเลงระนาดเอกนั้น ทำหน้าที่เปรียบเสมือนเป็นผู้นำวงในการบรรเลงของวงดนตรีไทยในวงต่าง ๆ เอกลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นของการบรรเลงระนาดเอก มีเทคนิคและรูปแบบในการบรรเลงหลากหลายวิธี เช่น วิธีการเก็บ การกรอ การขยี้ การสะบัด การสะเดาะ การรวี คาบลูกคาบดอก การเหวี่ยงและการกวาด นักระนาดเอกที่จะสามารถบรรเลงเครื่องดนตรีให้เกิดความไพเราะน่าฟังได้นั้น ก็ต้องขึ้นอยู่กับการฝึกฝนกลวิธีในการบรรเลงต่าง ๆ ฝึกหัดอย่างเป็นขั้นตอนอย่างมีระบบระเบียบ ตั้งแต่พื้นฐานไปจนถึงขั้นสูง หรือขั้นที่ต้องใช้เทคนิควิธีการบรรเลงที่ยากยิ่ง ๆ ขึ้นไป และผู้ที่บรรเลงระนาดเอกจะต้องมีพื้นฐานในการเรียนรู้ความเข้าใจและความแม่นยำของทำนองหลักของบทเพลงมาก่อน เพื่อเป็นพื้นฐานที่ถูกต้องในการบรรเลงระนาดเอกและพัฒนาการที่ดียิ่ง ๆ ขึ้นต่อไป

ดนตรีไทย เป็นศิลปะประจำชาติไทยแขนงหนึ่ง ซึ่งสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน มีรูปแบบการแบ่งกลุ่มวงต่าง ๆ และการบรรเลงที่ชัดเจน ถูกเรียกขานว่า “ดนตรีไทยเดิม” (Traditional Thai Music) เพื่อเปรียบเทียบกับดนตรีแบบใหม่ ๆ ที่ได้รับความนิยมมาจากยุโรปและอเมริกา ซึ่งมีเครื่องดนตรีที่เป็น “มาตรฐานสากล” หรือมาตรฐานดนตรีตะวันตก (Western Music / European Music) และความหมายที่ถูกจำกัดตัวเองไปด้วยพร้อมกับวงดนตรีไทย คืองานคีตนิพนธ์ที่เคยใช้บรรเลงขับร้องซึ่งมีลักษณะงดงามมีเอกลักษณ์ ซึ่งยังคงสืบสานและสร้างสรรค์ผลิตซ้ำอยู่ในรูปแบบดั้งเดิม กลายเป็น “เพลงไทยเดิม” (Thai traditional song) ต่างจากเพลงไทยสากล (Thai popular song) หรือเพลงไทยสมัยใหม่ (Modern Thai song) ที่มีความเคลื่อนไหวไม่อยู่นิ่งในสังคมไทยยุคใหม่ มาเป็นสิ่งที่บันเทิงแทนที่ และการให้คุณค่าต่อ “คนดนตรี” ในสังคมบริโภคนิยมสมัยใหม่ ส่งผลให้นักดนตรีไทยต้องแสวงหาทิศทางใหม่ของตนเพื่ออยู่ร่วมกับกระแสโลกใหม่ได้¹

งานสร้างสรรค์นี้ ผู้สร้างสรรค์ผลงาน มีถิ่นกำเนิดมาจากภูมิภาค ภาคกลาง จังหวัดชลบุรีและเมื่อได้มีโอกาสมาสอนดนตรีไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นเวลา 20 ปี ด้วยความคุ้นเคยที่ได้ยินเสียงทำนองจากบริบทที่อ้อมล้อมไปด้วยเสียงดนตรีพื้นบ้าน ทำนองเพลงอีสานในชีวิตประจำวัน และประกอบด้วยความถนัดในด้านการบรรเลงและด้านการสอนดนตรีไทย ดังนั้นจึงมีความคิดสร้างสรรค์ที่จะนำทำนองเพลงพื้นบ้านอีสานเพลงลายโปงลาง, ลายซึ้งโปงลาง และลายนกไขบินข้ามทุ่ง มาเรียบเรียงในลักษณะของงานสร้างสรรค์ โดยใช้เครื่องดนตรี “ระนาดเอก” ตีความหมายบรรเลงตามจินตนาการและประสบการณ์ของการบรรเลงระนาดเอกในทำนองเพลงพื้นบ้านอีสาน บรรเลงล้อสลับทำนองกันกับเครื่องดนตรี “โปงลาง” โดยใช้เครื่องดนตรี กลอง-ซุด กิตาร์ไฟฟ้า กิตาร์เบสไฟฟ้า และคีย์บอร์ด บรรเลงร่วมกันในวง เป็นลักษณะวงดนตรีในแนวเพลงดนตรีร่วมสมัย

วัตถุประสงค์

เพื่อเรียบเรียงบทเพลงพื้นบ้านอีสานสำหรับการบรรเลงระนาดเอกในวงดนตรีร่วมสมัย

วิธีการดำเนินงานสร้างสรรค์

งานวิจัยสร้างสรรค์ผู้วิจัยและผู้ร่วมสร้างสรรค์ในงาน “ระนาดเอกสร้างสรรค์: ดุริยวิถีอีสานร่วมสมัย” ครั้งนี้มีขั้นตอนวิธีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. อานันท์ นาคคง, การศึกษาวงดนตรีไทยร่วมสมัยและผลงานดนตรีไทยร่วมสมัยในสังคมไทยปัจจุบัน (กรุงเทพฯ : สำนักศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย, กระทรวงวัฒนธรรม, 2556) 1.

แนวคิด

ในยุค “โลกาภิวัตน์” ความนิยมทางสังคมที่หลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะทางดนตรี มีการเปลี่ยนแปลงมากมาย มีผลงานการนำเสนอผลงานใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง รวมถึงได้นำบทเพลงทำนองเพลงดั้งเดิมมาเรียบเรียงสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้เข้าถึง ดังนั้นผู้สร้างสรรค์และผู้ร่วมสร้างสรรค์ในผลงานครั้งนี้จึงมีความสนใจที่จะนำทำนองเพลงพื้นบ้านมาเป็นทำนองหลักของผลงานสร้างสรรค์ และบรรเลงถ่ายทอดผ่านเครื่องดนตรีไทย “ระนาดเอก” โดยใช้วิธีการและเทคนิคของระนาดเอกบรรเลงในทำนองเพลงพื้นบ้านอีสาน บรรเลงล้อสลับกับเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน “โปงลาง” และมีเครื่องดนตรีตะวันตก กลองชุด กีตาร์ไฟฟ้า กีตาร์เบสไฟฟ้า และคีย์บอร์ด บรรเลงร่วมกันในวงดนตรีแนวร่วมสมัย เพื่อให้เกิดอรรถรสทางดนตรีแบบสมัยใหม่โดยยังคงมีความเป็นไทยแฝงอยู่ในบทเพลงของงานสร้างสรรค์ในครั้งนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูลเผยแพร่

1. ศึกษาข้อมูลทฤษฎี ภูมิหลัง เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อทราบข้อมูลความเป็นมาและทฤษฎีแนวทางการสร้างสรรค์ดนตรี ในแบบดนตรีไทยร่วมสมัย โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ สื่อ อินเทอร์เน็ต สื่อเฉพาะกิจ สื่อซีดี/ดีวีดี ข้อมูลภาคสนาม และการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) ผู้วิจัย ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะจง โดยคัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ โดยการสอบถามจากผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ในวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน
3. การสร้างสรรค์ทำนองเพลง (Creative) หลังจากทราบข้อมูลความเป็นมาในทำนองเพลง ลายโปงลาง, ลายเซิ้งโปงลางและลายนกไขบินข้ามทุ่ง ผู้วิจัยและผู้วิจัยร่วมได้นำทำนองทั้ง 3 ลาย มาสร้างสรรค์ผลงานและสร้างกรอบแนวทางการบรรเลงรวมวงเพื่อนำเสนอ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม (Participatory observation) ผู้วิจัยสร้างสรรค์ ร่วมเป็นผู้บรรเลงระนาดเอกในการนำเสนอผลงานในครั้งนี้ เพื่อให้ประสบการณ์การบรรเลงระนาดเอกของผู้วิจัยฯ สื่อถึงอารมณ์ผ่านการบรรเลงระนาดเอก
5. นำเสนอผลงานในรูปแบบ บทความในวารสาร TCI (ฐาน1) และการบันทึกการบรรเลง ภาพ-เสียงลงในช่อง Youtube

ผลการดำเนินการ

ความเป็นมาของเพลงลายโปงลาง

ความเป็นมาของทำนองเพลง “ลายโปงลาง” ตั้งแต่ดั้งเดิมทำนองเพลงลายโปงลางนี้เป็นทำนองส่วนหนึ่งที่อยู่ในกลุ่มเพลงของการบรรเลงเครื่องดนตรี “แคน” ดังนั้นเครื่องดนตรีที่มีชื่อเรียกว่า “โปงลาง” ที่เราชาวไทยทุกคนรู้จักกันนั้น ในอดีตยังไม่มีชื่อของเครื่องดนตรีชิ้นนี้ ด้วยเหตุว่าเครื่องดนตรีชิ้นนี้มีวิวัฒนาการประวัติความเป็นมา จากอุปกรณ์เครื่องเคาะสัญญาณให้เสียงของฝูงวัว ฝูงควาย และผูกติดไว้ตรงที่คอของสัตว์ ตัวที่นำขบวน เพื่อเป็นการส่งสัญญาณให้กับสัตว์ตัวที่ตามหลัง ให้ได้ยินเสียงสัญญาณของสัตว์ตัวที่อยู่ข้างหน้า อุปกรณ์ส่งสัญญาณนี้ประกอบด้วยไม้ 2 ชิ้น มีชื่อเรียกตามท้องถิ่นของชาวกาฬสินธุ์ เรียกว่า “เกราะลอ” ชาวร้อยเอ็ด เรียกว่า “เต็ดเต็น” เสียงที่เกิดจากไม้

2 ชั้นที่ผูกติดกับคอสัตว์ เมื่อสัตว์เคลื่อนที่ในขณะที่เดินทาง จึงทำให้ไม้ 2 ชั้นกระทบกันและเกิดเสียงที่ดังขึ้น มีระดับเสียงที่แตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาของการกำเนิดเครื่องดนตรีที่เรียกว่าโปงลางขึ้น ส่วนทำนองเพลงลายโปงลางแต่ก่อนจะไม่มีทำนองของเสียงที่มากเหมือนในปัจจุบัน ด้วยเหตุที่ว่าเครื่องดนตรีชิ้นนี้ค่อย ๆ มีการพัฒนาของเสียงจาก 3 เสียง เป็น 5 เสียง และมีเสียงที่เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ทำให้ทำนองลายนี้ มีจำนวนของเสียงที่เพิ่มมากขึ้น²

ลายโปงลาง

ภาพที่ 1 โน้ตทำนองเพลงลายโปงลาง
ที่มา : ญาณเวทย์ เหมือนพร้อม

ความเป็นมาของลายเซิ้งโปงลาง

ลายเซิ้งโปงลาง ในอดีตทำนองเพลงของลายนี้ ก็เป็นการบรรเลงของเครื่องดนตรี “แคน” ด้วยเช่นกัน และต่อมาเมื่อได้มีการประดิษฐ์ทำรำประกอบการแสดงในเพลงนี้ที่เรียกว่า “เซิ้งโปงลาง” ซึ่งเป็นการแสดงของชาวไทยภาคอีสาน ที่เป็นที่นิยม การแสดงชุดนี้จะมีทั้งนักแสดงหญิงและชาย ใช้ทำรำที่ประดิษฐ์ขึ้นตามทำนองเพลงอันเกิดจากแรงบันดาลใจ ด้วยลีลาเคล่วคล่องว่องไว โดยใช้ดนตรีโปงลาง ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ร้อยต่อกันเหมือนระนาดแต่ขนาดใหญ่กว่า ใช้ผู้ตีสองคน คนตีคลอเสียงประสาน เรียกว่า “หมอเคาะ” (ลูกเสิร์ฟ) และอีกคนตีบรรเลงเป็นทำนองเรียกว่า “ตีลูกเสฟ” มีจังหวะที่เร้าใจและสนุกสนาน เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของศิลปวัฒนธรรมของภาคอีสาน³

ลายเซิ้งโปงลาง

ภาพที่ 2 โน้ตทำนองเพลงลายเซิ้งโปงลาง
ที่มา : ญาณเวทย์ เหมือนพร้อม

2. ชุมเดช เดชภิมล, “ความเป็นมาของทำนองเพลงอีสาน,” สัมภาษณ์โดย พิชณ บัญศรีอนันต์, เมษายน 2565.

3. ศรารุช ไซติจำรัส, “ความเป็นมาของทำนองเพลงอีสานเครื่องดนตรีโปงลาง,” สัมภาษณ์โดย พิชณ บัญศรีอนันต์, เมษายน 2565.

ความเป็นมาของลายนกไขบินข้ามทุ่ง

ลายนกไขบินข้ามทุ่ง (ลายน้อย) ทำนองนี้ก็เช่นเดียวกัน ได้มีการนำมาจากทำนองเพลงในการบรรเลงเครื่องดนตรี “แคน” ต่อมาเป็นที่นิยมในการบรรเลงเครื่องดนตรี “โปงลาง” เป็นการบรรเลงเพื่อบรรยายหรือให้เกิดจินตนาการเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ที่เกี่ยวข้องหรือผูกพันกับการทำมาหากินของผู้คนในสังคมเกษตรกรรมในดินแดนอีสาน โดยเฉพาะการทำไร่ทำนาที่ต้องพึ่งพาความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ ซึ่งบางปีก็แห้งแล้ง น้ำในแหล่งน้ำตามธรรมชาติก็เหือดแห้ง ทำให้สัตว์หลายชนิดต้องอพยพถิ่นฐานไปที่อื่น จึงทำให้ศิลปินพื้นบ้านผู้ที่มีอารมณ์ศิลป์ทั้งหลาย ได้นำเอาบรรยากาศของสัตว์ต่าง ๆ เหล่านั้นมาเรียบเรียงแล้วถ่ายทอดออกมาเป็นทำนองของเสียงดนตรีที่พวกเขามีอยู่ จึงทำให้เกิดลายทำนองของดนตรีต่าง ๆ ขึ้น “ลายนกไขบินข้ามทุ่ง” ผู้ประพันธ์ต้องการที่จะถ่ายทอดจินตนาถึงอากาศกับปฏิกิริยาของนกไข ตามสำเนียงของคนอีสานหมายถึงนกหัวขวานที่กำลังกระพือปีกบินข้ามทุ่งนา เพื่อย้ายที่ทำมาหากิน

ลายนกไขบินข้ามทุ่ง

ภาพที่ 3 โน้ตทำนองหลักเพลงลายนกไขบินข้ามทุ่ง
ที่มา : ญาณเวทย์ เหมือนพร้อม

การสร้างสรรค

การเรียบเรียง “ระนาดเอกสร้างสรรค์ : ดุริยวิถีสานร่วมสมัย” เป็นการนำทำนองเพลงพื้นบ้านอีสาน 3 ลาย ซึ่งประกอบด้วย ลายโปงลาง, ลายเจี๊ยงโปงลางและลายนกไขบินข้ามทุ่ง ซึ่งได้นำทำนองเพลงมาบรรเลงในรูปแบบวงดนตรีร่วมสมัย (Contemporary Music Band) โดยมี “โปงลาง” เป็นเครื่องดนตรี สัญลักษณ์ของวิถีความเป็นอีสาน (สำเนียงเพลง) ถ่ายทอดอารมณ์ความเป็นดนตรีพื้นเมืองของภาคอีสานและมีการบรรเลงประสาน สอดสลับกับเครื่องดนตรี “ระนาดเอก” ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีถ่ายทอดเอกลักษณ์ในการนำเสนอ กลวิธีการบรรเลงต่าง ๆ แบ่งช่วงการบรรเลงดังต่อไปนี้

ช่วงที่ 1 เอ็นเกริ่นนำ

- โปงลาง บรรเลงทำนองหลัก (Melody) ลายโปงลาง จังหวะอิสระ ในบันไดเสียง E Minor ความหมายคือ ดินแดนแห่งศิลปวัฒนธรรมชาวอีสาน โดยมีเครื่องดนตรีโปงลาง เป็นตัวแทนเชิงสัญลักษณ์ และการบูชาคุณครูบาอาจารย์ ผ่านทำนองลายโปงลาง ซึ่งเป็นเพลงต้นแบบ ของการเรียนดนตรีพื้นบ้านอีสาน (โปงลาง)

- ดนตรีสากลทำจังหวะ (Tempo) ตะโพน บรรเลงตามลีลาหน้าทับ มีความหมายสื่อถึงการไหว้ครู และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยทำของจังหวะการตีกลองก่อนเข้าเพลงเป็นหน้าทับ ในการขึ้นเพลง “สาธุการ”

- ดนตรีทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ ไทย, พื้นบ้าน, สากล บรรเลงลักษณะทำนองเดียวกัน (Unison) โดยใช้สัดส่วนทางดนตรี คือ $\frac{3}{4}$

ช่วงที่ 2 ลำเสียงเพลง

จังหวะที่ใช้สำหรับเครื่องดนตรีกลองชุด คือจังหวะ Funky เครื่องดนตรีคีย์บอร์ดวาง character เสียงในลักษณะเพลงแนว Blues เครื่องดนตรีสากลบรรเลงในลักษณะ Blues Scale ประกอบการเดิน คอร์ดแนวเพลงที่ใช้คือ Chord : 6-6-6-6-2-2-6-6-3-2-6-6

- วรรคที่ 1 โป่งกลาง บรรเลงทำนองหลัก (Melody) ลายโป่งกลาง เป็นการนำเสนอทำนองเพลง และกลวิธีในการตีโป่งกลาง ในรูปแบบทางพื้น แยกมือ-สลับมือ

- วรรคที่ 2 ระนาดเอก บรรเลงทำนองหลัก นำเสนอทำนองเพลง และกลวิธีในการตีระนาดเอก โดยผ่านทำนองลายโป่งกลาง ในรูปแบบทางพื้น

- วรรคที่ 3 โป่งกลาง บรรเลงทำนองหลัก ลายโป่งกลาง โดยเพิ่มกลวิธี คือ ตีเสียงเสฟ-ขวาเดินทำนอง

- วรรคที่ 4 ระนาดเอก บรรเลงทำนองลายโป่งกลาง โดยเพิ่มกลวิธี คือ การตีเก็บ โดยนำทำนองหลักมาแปรทำนอง (กลอนระนาดเอก)

- วรรคที่ 5 โป่งกลาง บรรเลงลายซึ้งโป่งกลาง สอดประสาน ระนาดเอก ในรูปแบบ ลูกล้อ-ลูกขัด

- วรรคที่ 6 ดนตรีทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ ไทย, พื้นบ้าน, สากล บรรเลงลักษณะทำนองเดียวกัน (Unison) โดยใช้สัดส่วนทางดนตรี คือ $\frac{3}{4}$

ช่วงที่ 3 เสียงขับขาน

- วรรคที่ 1-2 โป่งกลาง บรรเลงทำนองลายโป่งกลาง โดยใช้สัดส่วน Rhythm ทางดนตรี $\frac{3}{4}$ สอดประสาน ในรูปแบบลูกล้อ-ลูกขัด โดยระนาดเอก บรรเลงแปรทำนอง ในลักษณะ “ลูกรว”

- วรรคที่ 3-4 โป่งกลาง บรรเลงทำนองลายโป่งกลาง โดยใช้สัดส่วน Rhythm ทางดนตรี $\frac{3}{4}$ สอดประสาน ในรูปแบบลูกล้อ-ลูกขัด โดยระนาดเอก บรรเลงแปรทำนองในลักษณะ “ลูกรว-คาบลูกคาบดอก”

- วรรคที่ 5-6 โปงลาง บรรเลงทำนองลายโปงลาง (Rhythm $\frac{3}{4}$) สอดประสาน ในรูปแบบลูกล้อ-ลูกขัด โดยระนาดเอก บรรเลงแปรทำนอง ในลักษณะ “ลูกร้ว-เล่นจังหวะ”
- วรรคที่ 7 โปงลาง บรรเลงทำนองลายโปงลาง สอดประสาน ในรูปแบบลูกล้อ-ลูกขัดโดยระนาดเอก บรรเลงแปรทำนอง ในลักษณะ “กลอนสับสลับลูกร้ว”
- วรรคที่ 8 โปงลาง บรรเลงทำนองลายโปงลาง สอดประสาน ในรูปแบบลูกล้อ-ลูกขัดโดยระนาดเอก บรรเลงแปรทำนอง ในลักษณะ “กลอนไต่ลวด-ร้วเหวี่ยงคู่แปด”
- วรรคที่ 9 โปงลาง บรรเลงทำนองลายโปงลาง สอดประสาน ในรูปแบบลูกล้อ-ลูกขัดโดยระนาดเอก บรรเลงแปรทำนอง ในลักษณะ “กลอนไต่ลวด-ตีถ่างมือ”
- วรรคที่ 10 โปงลาง บรรเลงทำนองลายโปงลาง สอดประสาน ในรูปแบบลูกล้อ-ลูกขัด โดยระนาดเอก บรรเลงแปรทำนอง ในลักษณะ “ลูกร้ว”
- วรรคที่ 11 โปงลาง บรรเลงทำนองเพลง วงดนตรีบรรเลงรับทำนองเดียวกัน (Unison)
- วรรคที่ 12 โปงลาง บรรเลงเดี่ยว (Solo) 1 จังหวะ ตามด้วย ระนาดเอก บรรเลงเดี่ยว (Solo) 1 จังหวะ ของกลองชุดดี (Solo) 1 จังหวะ เครื่องดนตรีสากลบรรเลงทำนองเดียวกัน (Unison) สัดส่วนทางดนตรี $\frac{3}{4}$

ช่วงที่ 4 เอ็นหัวหาญ

จังหวะของเครื่องดนตรีกลองชุดดีจังหวะ คือ Rock เครื่องดนตรีกีตาร์ วาง character เสียงในลักษณะ Distortion Rock เครื่องดนตรีสากลบรรเลงมีแนวทางการเดิน Chord : 6-5-4-4

- วรรคที่ 1-6 โปงลาง บรรเลงทำนองลายโปงลาง นำเสนอการตีในรูปแบบทางพื้น แยกมือ-สลับมือ โดยมีวงดนตรีบรรเลงประกอบเพลงในลักษณะแนว Rock
- วรรคที่ 7-8 โปงลาง บรรเลงเดี่ยว (Solo) นำเสนอการตีในรูปแบบตีเก็บ-ตีขี้
- วรรคที่ 9-10 โปงลาง บรรเลงเดี่ยว (Solo) นำเสนอการตีในรูปแบบตีร้ว
- วรรคที่ 11-16 โปงลาง บรรเลงทำนองลายโปงลาง นำเสนอการตีในรูปแบบทำนองหลัก (Melody) โดยมีระนาดเอก บรรเลงแปรทำนองเป็นทางเก็บ นำเสนอการสร้างสรรค์ “กลอนระนาด”

- วรรคที่ 17-20 โปงลาง บรรเลงเดี่ยว (Solo) ในรูปแบบตีรั้ว ระนาดเอก บรรเลงแปรทำนอง โดยนำกลวิธีตีระนาดเอก คือ ตีลูกเก็บ, ลูกรั้ว, ลูกสับ, ร้วเหวี่ยงเสียง, คาบลูกคาบดอก มาบรรเลงอย่างสร้างสรรค์

- วรรคที่ 21 โปงลาง บรรเลงเดี่ยว (Solo) 1 จังหวะ ตามด้วย ระนาดเอก บรรเลงเดี่ยว (Solo) 1 จังหวะ เครื่องดนตรีกลองชุดตี (Solo) 1 จังหวะ วงดนตรีบรรเลงทำนองเดียวกัน (Unison) สัดส่วนทางดนตรี $\frac{3}{4}$

ช่วงที่ 5 สนานวิถี

- วรรคที่ 1-6 โปงลาง บรรเลงเดี่ยว (Solo) “นกไทรบินข้ามทุ่ง” นำเสนอทำนองเพลงและกลวิธีในการตีโปงลาง ในรูปแบบทางเดี่ยว โดยมีระนาดเอก ตีเสริม (ตีเสียงเสฟ) ประกอบการบรรเลง ผสมผสานกลองชุดในการตีลีสลาจังหวะ Alternative Rock

- วรรคที่ 7-13 ระนาดเอก บรรเลงเดี่ยว (Solo) “นกไทรบินข้ามทุ่ง” นำเสนอทำนองเพลง และกลวิธีการตีโดยมีโปงลาง ตีเสริม (ตีเสียงเสฟ) ประกอบการบรรเลง ผสมผสานกลองชุดในการตีลีสลาจังหวะ Alternative Rock

- วรรคที่ 14-19 โปงลาง ระนาดเอก บรรเลงเดี่ยว “นกไทรบินข้ามทุ่ง” ไปพร้อมกัน นำเสนอกลวิธีในการแปรทำนอง และการบรรเลงขั้นสูง ผสมผสานการบรรเลงอย่างสร้างสรรค์

ช่วงที่ 6 ไมตรีสร้างสรรค์

- วรรคที่ 1-12 โปงลาง ระนาดเอก บรรเลงทำนองเพลงในลักษณะทำนองเดียวกัน (Unison) โดยใช้สัดส่วนทางดนตรี คือ $\frac{3}{4}$ และจบชุดการบรรเลงด้วยทาง Chord Major (E major)

ดุริยวิถีอีสานร่วมสมัย

โปรงกลาง

ระนาดเอก

ตะโพน

Electric Bass

Drums Set

rit.

rit.

10

16 A

A

22

The musical score is written for five instruments: Poong Klang (โปรงกลาง), Ranad Ek (ระนาดเอก), Ta Phin (ตะโพน), Electric Bass, and Drums Set. The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 4/4. The score includes tempo markings 'rit.' and rehearsal marks 'A'. The score is divided into three systems, with measures 10, 16, and 22 marked at the beginning of each system.

28

34

40

46

52

Detailed description: This page contains five systems of musical notation, each spanning six measures. The notation is arranged in four staves per system: a grand staff (treble and bass clefs) and two empty staves. The key signature is one sharp (F#). The first system (measures 28-33) features a melody in the treble staff and a complex bass line in the bass staff. The second system (measures 34-39) continues the melody and bass line. The third system (measures 40-45) shows a change in the melody, with the treble staff playing a series of chords. The fourth system (measures 46-51) continues the chordal melody in the treble staff. The fifth system (measures 52-57) features a new melody in the treble staff and a complex bass line.

57 B

62

68

74

81

90

100

107

114

120

126

132

137

142

148

Detailed description: This image displays five systems of musical notation, each consisting of five staves. The notation is in treble and bass clefs with a key signature of one sharp (F#). The systems are labeled with measure numbers 126, 132, 137, 142, and 148. The first system (126-131) shows a melody in the treble staff and a bass line in the bass staff. The second system (132-136) continues the melody and bass line. The third system (137-141) features a more complex melody with many beamed sixteenth notes. The fourth system (142-146) shows a melody with many beamed sixteenth notes and a bass line with many beamed sixteenth notes. The fifth system (148-152) shows a melody with many beamed sixteenth notes and a bass line with many beamed sixteenth notes.

153

158

164

ภาพที่ 4 โน้ตงานเรียบเรียงทำนองเพลงดุริยวิถีร่วมสมัย
ที่มา : ญาณเวทย์ เหมือนพร้อม

สรุป

บทประพันธ์เพลง “ระนาดเอกสร้างสรรค์: ดุริยวิถีอีสานร่วมสมัย” เป็นผลงานที่ผู้สร้างสรรค์ถ่ายทอดความรู้สึกผ่านจินตนาการด้วยทำนองพื้นบ้านอีสานที่เคยได้ยินนำมาปรับใช้ในผลงานเพื่อถ่ายทอดออกมาตามจินตนาการของการบรรเลง “ระนาดเอก” โดยใช้หลักการแปรทำนองของระนาดเอกจากสำนวนทำนองหลักในเพลงพื้นบ้านอีสานผสมผสานรวมกันเป็นแนวคิดและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน “ดุริยวิถีอีสาน” โดยมีเครื่องดนตรีตะวันตก กลองชุด กีตาร์ไฟฟ้า กีตาร์เบสไฟฟ้า และคีย์บอร์ด ร่วมกับเครื่องดนตรีไทย “ระนาดเอก” และเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน “โปงลาง” เป็นวงดนตรีในแนวร่วมสมัยของการบรรเลง และใช้เทคนิคการเรียบเรียงจังหวะดนตรีแบบดนตรีตะวันตก รวมถึงการใช้เทคนิคของการคัดลอกทำนองจาก ทำนองเพลงพื้นบ้านอีสานให้เป็นลักษณะวิธีการบรรเลงระนาดเอกในรูปแบบการสอดประสาน ล้อสลักระหว่างเครื่องดนตรี กลุ่มเสียงที่ใช้ในบทเพลงคือ บันไดเสียง E minor ซึ่งทำให้ช่วงของเสียงที่ใช้ในบรรเลงของระนาดเอกนั้นกว้างขึ้น สามารถเพิ่มเทคนิคในการบรรเลงได้อย่างหลากหลาย ระนาด

เอกใช้บันไดเสียง G major เพื่อให้เกิดความหลากหลายความน่าสนใจในบทเพลงก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ต่อยอดและสืบทอดทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่ดนตรีไทยในรูปแบบดนตรีร่วมสมัยต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. งานสร้างสรรค์เกิดจากแรงบันดาลใจของผู้สร้างสรรค์ จากการแปรทำนองระนาดเอกจากทำนองหลักบทเพลงพื้นบ้านอีสาน สามารถให้ผู้ที่สนใจนำผลงานนี้ไปต่อยอดในลักษณะการสร้างสรรค์อีกต่อไปได้
2. มีทำนองเพลงพื้นบ้านอีสานที่น่าสนใจอีกมากมาย สามารถนำมาสร้างสรรค์เรียบเรียงในลักษณะแนวเพลงวงดนตรีอื่น ๆ อีกได้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่ให้ทุนสนับสนุนผลงานสร้างสรรค์ในครั้งนี้

บรรณานุกรม

- Chonphairojana, Charoenchai. *Isaan folk music*. Maha Sarakham: Srinakharinwirot University, 1983.
เจริญชัย ชนไพโรจน์. *ดนตรีพื้นบ้านอีสาน*. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2526.
- Chotjamrat, Sarawut. “The History of Isan Melody, Ponglang Instrument.” Interview by Pitsanu Boonsrianant, April 2022.
- ศราวุธ โชติจำรัส. “ความเป็นมาของทำนองเพลงอีสานเครื่องดนตรีโปงลาง.” สัมภาษณ์โดย พิชณุ บุญศรีอนันต์, เมษายน 2565.
- Dejpimol, Chumdech. “The History of Isan Melody.” Interview by Pitsanu Boonsrianant, February 2022.
- ชุมเดช เชนภูมิ. “ความเป็นมาของทำนองเพลงอีสาน.” สัมภาษณ์โดย พิชณุ บุญศรีอนันต์, กุมภาพันธ์ 2565.
- Karin, Komkrit. “Pong Lang music in Kalasin Province.” Master's thesis, Mahidol University, 2001.
คมกริช การินทร์. “ดนตรีโปงลางในจังหวัดกาฬสินธุ์.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล, 2544.
- Khammong, Samrej. *Isan music: Khaen and other music*. 2nd edition. Maha Sarakham: Faculty of Humanities and Social Sciences Rajabhat Maha Sarakham University, 1995.
สำเร็จ คำโหมง. *ดนตรีอีสาน : แคนและดนตรีอื่น ๆ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2538.
- Narkkong, Anant. *A Study of Contemporary Thai Bands and Contemporary Thai Musical Performances in Contemporary Thai Society*. Bangkok: Office of Contemporary Art and Culture, Ministry of Culture, 2013.
- อนันต์ นาคคง. *การศึกษาวงดนตรีไทยร่วมสมัยและผลงานดนตรีไทยร่วมสมัยในสังคมไทยปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ : สำนักศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย, กระทรวงวัฒนธรรม, 2556.
- Santhaweesuk, Piyaphan. *Isan folk music: Isan composers, legends of musical instruments and learning of Isan folk music*. 1st edition. Maha Sarakham: Apichart Printing. 2006.
ปิยพันธ์ แสนทวีสุข. *ดนตรีพื้นบ้านอีสาน: คีตกวีอีสาน ตำนานเครื่องดนตรีและการเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสาน*. พิมพ์ครั้งที่ 1. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์, 2549.